

УДК 341

Міжнародне право

Саатов Руслан Дунямілович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Саатов Руслан Дунямилович

студент

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Saatov Ruslan

Student of the

Yaroslav Mydryi National Law University

Науковий керівник:

Асірян Сюзанна Рафіківна

кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Научный руководитель:

Асирян Сюзанна Рафиковна

кандидат юридических наук, ассистент кафедры международного права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Research manager:

Asiryana Susanna

Candidate of Legal Sciences, Assistant of Department of International Law

Yaroslav Mydryi National Law University

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА СУДДІВ В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ
СУДОВОЇ РЕФОРМИ
ПРОФЕССИОНАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА СУДЕЙ В УСЛОВИЯХ
ПРОВЕДЕНИЯ СУДЕБНОЙ РЕФОРМЫ**

PROFESSIONAL TRAINING OF JUDGES IN JUDICIAL SYSTEM REFORM IMPLEMENTATION

Анотація. У статті автор розглядає один з аспектів судової реформи в Україні, як один з необхідних кроків до Європейської інтеграції. Автор зазначає проблематику проведення судової реформи, в контексті наявності суддів, що не мають процесуальних повноважень на ведення судочинства і, як наслідок, призводять до відсутності на деяких територіях держави постійного забезпечення правосуддя. В даній статті аналізується діюче законодавство України відповідно до європейських стандартів, а також ситуація, яка виникла на практиці під час впровадження таких змін у державі.

Зроблений висновок про необхідність суттєвої деталізації законодавства в аспекті визначення порядку підготовки та перепідготовки суддеїв.

Ключові слова: *судова реформа, професійна підготовка суддів, кваліфікаційне оцінювання, Європейська інтеграція.*

Аннотация. В статье автор рассматривает один из аспектов судебной реформы в Украине, как один из необходимых шагов к Европейской интеграции. Автор указывает проблематику проведения судебной реформы, в контексте наличия судей, которые не имеют процессуальных полномочий на ведение судопроизводства и, как следствие, приводят к отсутствию на некоторых территориях государства обеспечения правосудием. В данной статье анализируется действующее законодательство Украины в соответствии с европейскими стандартами, а также, ситуация, которая возникла на практике во время внедрения таких изменений в государстве.

Сделан вывод про необходимость существенной детализации законодательства в аспекте определения порядка подготовки и переподготовки суддеїв.

Ключевые слова: *судебная реформа, профессиональная подготовка судей, квалификационное оценивание, Європейська інтеграція.*

Summary. *The paper covers one of Ukrainian judicial system reform aspects considering it as a necessary step to European integration. The main problem of judicial system reform is that some judges lack procedural powers. It leads to the absence of law enforcement in some parts of the country. The paper analyzes the current legislation of Ukraine in comparison with European standards putting emphasis on the situation occurring as a result of considerable changes in legal structure. The author arrives at conclusion of the necessity of legal system considerable refinement in the aspect of order establishing of judges training and retraining.*

Key words: *judicial system reform, professional training of judges, classification test, European integration.*

Дане питання є актуальним з огляду на те, що на сьогодні Україна переживає складні часи, адже йдучи шляхом Європейської інтеграції, держава повинна відповідати всім вимогам європейського законодавства, а також здійснити кроки до адаптації правових інститутів до правової системи ЄС. Проте, адаптування до вимог є достатньо складним та проблематичним явищем, з огляду на історичне минуле та складне теперішнє економічне становище. Дане питання досліджувалося у наукових роботах таких видатних вітчизняних вчених, як Л. Москвич, Л. Скомороха, Я Романюк, В. Зінов'єв, Д. Притика, Р. Куйбіда, М. Хавронюк, М. Жернаков, М. Мельник, Н. Сиза, О. Терлецький, С. Степанов, І. Кучеріва, С. Балан, Н. Чудик тощо.

Проте, так як шлях інтеграції є багатоетапним та всеохоплюючим процесом, у цій статті видається доцільним акцентувати увагу на окремих питаннях професійної підготовки суддів.

Починаючи розгляд теми, слід зосередити увагу на тому, що 12 травня 2004 року Комітет міністрів Ради Європи опублікував Рекомендацію «Res

(2004) державам-членам про роль Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці», де закріплені провідні положення з підготовки професійних правників. З моменту обрання Україною напрямку до Інтеграції, держава має забезпечити вивчення Європейської хартії про закон «Про статус суддів» від 1998 р., Конвенції про захист прав та свобод людини та прецедентної практики Суду. Зокрема, Аббакумова Д.В у своїй монографії зазначає, що саме Рада Європа, здійснюючи нормотворчий процес в напрямку вдосконалення етапу здобування освіти постійно створювала і продовжує створювати на європейському континенті всю соціально-політичну "погоду" і скеровує процес розвитку європейських країн по мірі зростання відповідних умов у одне, об'єднане русло.

Дана теза означає, що відтепер, готуючи тести на місцевому чи загальнодержавному рівні для отримання спеціальності правника або при проходженні курсів підвищення кваліфікації, держава повинна включити питання, що стосуються європейських законодавчих актів, адже професійний суддя зобов'язується знати та правильно використовувати положення міжнародних актів. Поряд із цим країна повинна встановити режим найбільшого сприяння розумінню та знанню конвенційної системи, запровадивши спеціальну підготовку з вивчення Конвенції та її стандартів, додавши її до програм правничих шкіл та закладів з підготовки суддів і прокурорів. Далі, проводити семінари як елемент підготовки суддів до виконання обов'язків.

Це обумовлено тим, що незалежно від характеру обов'язків, жоден суддя не може ігнорувати європейське право, адже вимагається застосування таких джерел безпосередньо до справ, які знаходяться в їхньому провадженні.

Також, підвищення довіри до системи правосуддя серед громадян значно посилиться, якщо судді будуть мати професійні та розгалужені

знання, які виходять за межі права та поширюються на важливі соціальні сфери, що на практиці буде підтверджуватися і практичними навичками працювати належно та серйозно.

Цікавим елементом оновлення судової системи є те, що державі слід приєднатися до так званої «Лісабонської мережі» для обміну інформацією з питань порівняльного правознавства та європейського співробітництва.

Провідним етапом підготовки професійних правників є переатестація діючих суддів. Відповідно до Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», у випадку не підтвердження за результатами первинного кваліфікаційного оцінювання можливості здійснення правосуддя у конкретному суді, суддя відстороняється від здійснення правосуддя та направляється для перепідготовки.

Так, Вища кваліфікаційна комісія суддів України опублікувала список суддів, стосовно яких призначено кваліфікаційне оцінювання на відповідність займаній посаді згідно з рішенням від 01 лютого 2018 року. До даного переліку ввійшло 1790 осіб – діючих суддів. Список суддів формується з огляду на декілька факторів:

- 1) судді, п'ятирічний строк повноважень яких закінчився;
- 2) судді у віці 60 і більше років, що мають намір пройти оцінювання;
- 3) судді апеляційних суддів, що мають намір пройти оцінювання.

Слід зауважити, що процес кваліфікаційного оцінювання є достатньо тривалим. Відповідно до Закону України «Про судоустрій та статус суддів» ВККС протягом трьох місяців з дня надходження заяви ухвалює рішення про призначення кваліфікаційного оцінювання. В той же час відповідно до Конституції України призначення на посаду судді здійснюється Президентом України за поданням Вищої ради правосуддя в порядку, встановленому законом. Дані зміни призвели до того, що кількість суддів, у яких після спливу п'яти років закінчилися повноваження виросла в декілька разів, а

процес призначення суддів загальмувався ще більше, адже апарат президента не справляється з навантаженням.

В наслідок цього процесу в судовій практиці України виникла ситуація, що фактично на деяких територіях правосуддя не справляється взагалі, адже місцеві та апеляційні суди, незалежно від юрисдикції, виявилися неукомплектованими суддями, які мають процесуальні повноваження для участі у провадженнях, видавати відповідні ухвали, постанови та вирoki.

При цьому, урахувавши, що судді є державними службовцями, то в момент проведення кваліфікаційного оцінювання, яке як ми вияснили може тривати більше ніж півроку, продовжують отримувати нарахування, фактично не виконуючи обов'язки, покладені на них державою.

Така ситуація суттєво вплинула на перевантаження діючих судів, що неминуче призвело до порушень принципів судочинства, в тому числі пропущення процесуальних строків у провадженнях, передбачених законодавством, а також вплинуло на якість прийнятих судами рішень. Зокрема, за останні два роки, суддя місцевого рівня має навантаження у кількості 90 справ в місяць, на відміну від Литви, Німеччини та інших розвинених країн Європи, де середня кількість на одного суддю залишається на рівні 50 справ в місяць.

Попри те, що в Україні продовжує діяти Національна школа суддів, в якій здійснюється готування кандидатів на посаду судді, напрямку «підготовка до кваліфікаційного оцінювання» на сьогодні немає, то ж важливим є запровадження додаткових курсів, визначити строки перепідготовки та певні навчальні програми.

У зв'язку з цим виникають численні наукові пропозиції, щодо визначення критеріїв нормування навантаження суддів, зокрема пропонуються схеми та методики нормування праці для правників, проте, більшість з них є недостатньо прозорими, об'єктивними та простими. Таким чином, питання перевантаження суддів є досі актуальним.

Серед науковців також існує думка про те, щоб врегулювати питання неуплектованості судів, органам державної влади слід призначати суддів на посаду одразу на невизначений строк.

Ураховуючи вищевикладене, на основі аналізу різних джерел, потрібно сказати, що на сучасному етапі проведення судової реформи, вищі органи державної влади повинні вжити заходи щодо зниження навантаження на суддів судів загальної юрисдикції, деталізація процедури проведення кваліфікаційного оцінювання, конкретизувати статус судді в момент участі у перепідготовці, а також зміни термінів повноважень суддів та умов перебування їх на посаді, адже як показує практика п'ятирічний строк призначення на посаду вносить велику кількість проблем та є застарілим, таким, що заважає безперервному здійсненню судочинства в умовах судової реформи, як шляху до Європейської інтеграції.

Література

1. Конституція України, Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/page>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950.— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004
3. Європейська хартія про статус суддів, Рада Європи; Хартія, міжнародний документ від 10.07.1998.— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_236
4. Закон України « Про забезпечення права на справедливий суд», Верховна Рада України; Закон від 12.02.2015 № 192-VIII — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19>

5. Закон України «Про судоустрій та статус суддів», Верховна Рада України; Закон від 02.06.2016 № 1402-VIII— [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page>
6. III судово-правовий форум “Судова реформа в Україні: Європейський вектор”, юридична практика, м. Київ, 18.03.2015. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.justicereformukraine.eu/wpcontent/uploads/2015/10/Book_sud_FORUM.pdf
7. Збірник “Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства”., Справедливе правосуддя, Київ, 2015. – 708 с. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://vkksu.gov.ua/ua/ociniuwannia-suddiw/suddi-stosowno-iakich-priznatchieno-prowiediennia-kwalifikacijnogo-ociniuwannia>
8. Татаренко В. Наукова стаття “Реформування судової влади в Україні в контексті євроінтеграційних процесів”. - Вісник Миколаївського державного аграрного університету «Миколаївська політехніка». Юридичні науки. – с. 53-57. - № 193. – 2015. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10tvbkep.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10tvbkep.pdf)
9. Комітет Міністрів Ради Європи: міжнародно-правова природа та повноваження : монографія / Д. В. Аббакумова. – Х. : Право, с.-256. А13, 2016. В Кротінов наукова стаття “Перезавантаження судових систем ЄС і України, спільні потреби та принципи”. - Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. Міжнародне право. – с.151-157. -№ 1. – 2016. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.

References

1. Konstitucija Ukraїni, Verhovna Rada Ukraїni; Konstitucija, Zakon vid 28.06.1996 № 254k/96-VR. — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp/page>

2. Konvencija pro zahist prav ljudini i osnovopolozhnih svobod Rada Ėvropi; Konvencija, Mizhнародnij dokument vid 04.11.1950.— [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004
3. Ėvropska hartija pro status suddiv, Rada Ėvropi; Hartija, mizhнародnij dokument vid 10.07.1998.— [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_236
4. Zakon Ukraїni « Pro zabezpechennja prava na spravedlivij sud», Verhovna Rada Ukraїni; Zakon vid 12.02.2015 № 192-VIII — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/192-19>
5. Zakon Ukraїni «Pro sudoustrij ta status suddiv», Verhovna Rada Ukraїni; Zakon vid 02.06.2016 № 1402-VIII— [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402-19/page>
6. III sudovo-pravovij forum “Sudova reforma v Ukraїni: Ėvropskij vektor”, juridichna praktika, m. Kiїv, 18.03.2015. — [Elektronnij resurs].— Rezhim dostupu: http://www.justicereformukraine.eu/wpcontent/uploads/2015/10/Book_sud_FORUM.pdf.
7. Zbirnik “Ėvropski ta mizhнародni standarti u sferi sudochinstva”., Cpravedlive pravosuddja, Kiїv, 2015. – 708 s. — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: <https://vkksu.gov.ua/ua/ociniuwannia-suddiw/suddi-stosowno-iakich-priznatchieno-prowiediennia-kwalifikacijnogo-ociniuwannia>
8. V. Tatarenko naukova stattja “Reformuvannja sudovoї vladi v Ukraїni v konteksti evrointegracijnih procesiv”., Visnik Mikolaevs'kogo derzhavnogo agrarnogo universitetu «Mikolaevs'ka politehnika». Juridichni nauki. – s.53-57. - № 193. – 2015. — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10tvbkep.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10tvbkep.pdf)
9. Komitet Ministriv Radi Ėvropi: mizhнародno-pravova priroda ta povnovazhennja : monografija / D. V. Abbakumova. – H. : Pravo, s.-256. A13, 2016. V Krotinov naukova stattja “Perezavantazhennja sudovih sistem ĖS i

Ukraïni, spil'ni potrebi ta principi”.,Naukovi zapiski Institutu zakonodavstva Verhovnoï Radi Ukraïni. Mizhnarodne pravo. – s.151-157. -№ 1. – 2016. — [Elektronnij resurs]. — Rezhim dostupu: http://www.irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.